

LIETUVOS RESPUBLIKOS
LIGOS IR MOTINYSTĖS SOCIALINIO DRAUDIMO
ĮSTATYMO Nr. IX-110 9, 11, 11¹ ir 12 STRAIPSNIŲ PAKEITIMO
ĮSTATYMO PROJEKTO AIŠKINAMASIS RAŠTAS

1. Įstatymo projekto rengimą paskatinusios priežastys, parengto projekto tikslai ir uždaviniai:

Pagal šiuo metu galiojantį Lietuvos Respublikos ligos ir motinystės socialinio draudimo įstatymo Nr. IX-110 9 straipsnį, ligos išmoka iš Valstybinio socialinio draudimo fondo lėšų mokama **iki darbingumo atgavimo dienos ar darbingumo lygio nustatymo dienos**. Tuo atveju, kai asmenims Asmens su negalia teisių apsaugos agentūra prie Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministerijos nustato profesinės reabilitacijos paslaugų poreikį, ligos išmoka mokama **iki pirmosios dalyvavimo profesinės reabilitacijos programoje dienos**. Šiuo atveju, nėra nurodytų jokių konkrečių laikotarpių, dienų skaičiaus, tad išmokos nėra galutinės bei yra apribotos.

Tačiau to paties įstatymo 2 punkte nurodoma, jog apdraustiems asmenims, gaunantiems socialinio draudimo negalios ar netekto darbingumo (invalidumo) pensiją, tapus nedarbingiems dėl savo ligos ar traumos ir dėl to praradusiems darbo pajamas, ligos išmoka iš Valstybinio socialinio draudimo fondo lėšų mokama **ne ilgiau kaip 90 kalendorinių dienų** per kalendorinius metus.

Tokie skirtumai sukuria akivaizdų teisinį neatitikimą ir diskriminacinę situaciją: asmenims su negalia taikomi konkretūs nedarbingumo išmokų apribojimai, o asmenims be negalios išmokos mokamos iki jų darbingumo atgavimo ar darbingumo lygio nustatymo dienos, be nustatytos maksimalios trukmės. Pasak Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos, toks terminas nustatytas įvertinus tai, kad tokie asmenys jau gauna valstybinę socialinio draudimo netekto darbingumo (invalidumo) pensiją, kuri kompensuoja dalį dėl ligos prarandamų darbo pajamų. Tačiau, toks dabartinis reguliavimas veikiausiai susiklostė esant kultūrinėms ar socialinėms nuostatoms, kad asmenys su negalia tipškai nedirbdavo, arba nustačius neįgalumą jie negrįždavo į darbo rinką. Šios nuostatos, dėl medicinos pažangos, didesnio asmenų dalyvavimo darbo rinkoje, keičiasi ir su jomis turi keistis ir įstatyminis reguliavimas.

Taip pat svarbu akcentuoti, jog dalis socialinių išmokų (ypač šalpos ar papildomos socialinės paramos) gali būti sumažintos arba visiškai nutraukiamos, kai žmogus pradeda dirbti, ypač jei darbo pajamos viršija tam tikras ribas. Todėl dėl ligos laikinai praradęs darbingumą asmuo su negalia patiria dvigubą finansinę naštą: 1) sumažėja arba netenkama kitų socialinių išmokų; 2) ligai užsitęsus ilgiau nei 90 kalendorinių dienų – nutraukiama ir ligos išmoka.

Dirbantys asmenys su negalia moka tokio pat dydžio valstybinio socialinio draudimo (VSD) įmokas ligos kaip ir visi kiti darbuotojai. Tačiau, susirgus, jiems taikomos papildomos ir griežtesnės ribojančios sąlygos. Tai reiškia, kad už tą pačią kainą gaunama nepilna paslauga, o tai akivaizdžiai prieštarauja asmenų lygiateisiškumo ir nediskriminavimo principams.

Valstybė deklaruoja siekį skatinti asmenų su negalia įsitraukimą į darbo rinką, tačiau galiojantis teisinis reguliavimas atgraso asmenis su negalia įsitraukti į darbo rinką. Dirbantis žmogus su negalia prisiima didesnę finansinę riziką susirgus nei nedirbantis, todėl darbas tampa ekonomiškai nesaugus ir sunkiai suderinamas su sveikatos realijomis.

Taip pat pabrėžtina, jog šiame įstatyme įtvirtinti ligos išmokų apribojimai nuo 2022 m. kasmet paveikia virš 3 tūkstančių Lietuvos piliečių. Pagal „Sodros“ duomenis, asmenų, kuriems buvo pritaikytas Ligos ir motinystės įstatymo 9 straipsnyje esantis 90 dienų apribojimas ir nutraukta ligos išmoka, buvo:

2020 m. - 910 žm.,

2021 m. - 1077 žm.,

2022 m. – 3388 žm.,

2023 m. – 3354 žm.,
 2024 m. - 3244 žm.,
 2025 m. – 3329 žm.

Apibendrinus projekto rengimą paskatinusias priežastis, šio įstatymo pakeitimo projekto **tikslas** yra pašalinti galiojančiame teisiniame reguliavime esantį nevienodą dirbančių asmenų su negalia ir asmenų be negalios traktavimą ligos išmokų mokėjimo srityje, užtikrinant lygiateisiškumą ir nediskriminavimo principų laikymąsi socialinio draudimo sistemoje. Iš to sekantys įstatymo pakeitimo projekto **uždaviniai** yra:

1.) Peržiūrėti Lietuvos Respublikos ligos ir motinystės socialinio draudimo įstatymo 9 straipsnio 2 dalyje nustatytą 90 kalendorinių dienų ligos išmokos mokėjimo ribojimą asmenims, gaunantiems netekto darbingumo (invalidumo) pensiją.

2.) Siekiant teisinio reguliavimo nuoseklumo ir tarpusavio suderinamumo, kartu turėtų būti atitinkamai pakeistos (pripažintos netekusiomis galios) ir kitos keičiamo įstatymo nuostatos: 11 straipsnio 2 dalis, 11¹ straipsnio 11 dalis, 12 straipsnio 2 dalis.

3.) Užtikrinti vienodas ligos išmokos skyrimo sąlygas visiems apdraustiesiems, nepriklausomai nuo jų negalios statuso.

4.) Sudaryti palankesnes sąlygas dirbantiems asmenims su negalia dalyvauti darbo rinkoje, mažinant finansinę riziką susirgus.

2. Įstatymo projekto iniciatoriai (institucija, asmenys ar piliečių įgalioti atstovai) ir rengėjai:

Seimo narys Laurynas Šedvydis

3. Kaip šiuo metu yra reguliuojami įstatymo projekte aptarti teisiniai santykiai:

Įstatymo 9 straipsnyje numatyta, kad ligos išmoka iš Valstybinio socialinio draudimo fondo lėšų mokama iki darbingumo atgavimo dienos ar darbingumo lygio nustatymo dienos. Tuo atveju, kai asmenims Asmens su negalia teisių apsaugos agentūra prie Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministerijos nustato profesinės reabilitacijos paslaugų poreikį, ligos išmoka mokama iki pirmosios dalyvavimo profesinės reabilitacijos programoje dienos. Įstatyme taip pat yra aptarti atvejai dėl ligos išmokos mokėjimo apdraustajam asmeniui, gaunančiam socialinio draudimo negalios ar netekto darbingumo (invalidumo) pensiją. Įstatymo 9 straipsnyje nustatyta, kad apdraustajam asmeniui, gaunančiam socialinio draudimo negalios ar netekto darbingumo (invalidumo) pensiją, tapus nedarbingu dėl savo ligos ar traumos ir dėl to praradusiam darbo pajamų, ligos išmoka iš Valstybinio socialinio draudimo fondo lėšų mokama ne ilgiau kaip 90 kalendorinių dienų per kalendorinius metus.

4. Kokios siūlomos naujos teisinio reguliavimo nuostatos ir kokių teigiamų rezultatų laukiama:

Panaikinus šiuo metu galiojantį 90 kalendorinių dienų per kalendorinius metus apribojimą gauti ligos išmoką asmenims su negalia būtų panaikinta šiuo metu galiojanti diskriminacija dėl negalios. Asmenys su negalia, nors ir gaunantys negalios ar netekto darbingumo pensiją, turi statistiškai daug didesnes išlaidas sveikatos atstatymui ir palaikymui, vaistams ir tai sustiprintų jų ekonominę padėtį ir sumažintų asmenų su negalia skurdo rodiklius.

5. Numatomo teisinio reguliavimo poveikio vertinimo rezultatai (jeigu rengiant įstatymo projektą toks vertinimas turi būti atliktas ir jo rezultatai nepateikiami atskiru dokumentu), galimos neigiamos priimto įstatymo pasekmės ir kokių priemonių reikėtų imtis, kad tokių pasekmių būtų išvengta:

Teisinio reguliavimo poveikio vertinimas nebuvo atliktas.

6. Kokią įtaką priimtas įstatymas turės kriminogeninei situacijai, korupcijai:

Priimtas įstatymas neturės įtakos kriminogeninei situacijai ir korupcijai.

7. Kaip įstatymo įgyvendinimas atsilieps verslo sąlygoms ir jo plėtrai:

Įstatymo įgyvendinimas neturės neigiamos įtakos verslo sąlygoms ir jo plėtrai.

8. Ar įstatymo projektas neprieštarauja strateginio lygmens planavimo dokumentams:

Įstatymo projektas strateginio lygmens planavimo dokumentams neprieštarauja.

9. Įstatymo inkorporavimas į teisinę sistemą, kokius teisės aktus būtina priimti, kokius galiojančius teisės aktus reikia pakeisti ar pripažinti netekusiais galios:

Teisės aktų papildomai keisti nereikės.

10. Ar įstatymo projektas parengtas laikantis Lietuvos Respublikos valstybinės kalbos, Teisėkūros pagrindų įstatymų reikalavimų, o įstatymo projekto sąvokos ir jas įvardijantys terminai įvertinti Terminų banko įstatymo ir jo įgyvendinamųjų teisės aktų nustatyta tvarka:

Įstatymo projektas parengtas laikantis Valstybinės kalbos, Teisėkūros pagrindų įstatymų reikalavimų ir atitinka bendrinės lietuvių kalbos normas. Svarstant įstatymo projektą dėl įstatymo projekto turės būti gauta Valstybinės lietuvių kalbos komisijos išvada.

11. Ar įstatymo projektas atitinka Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos nuostatas ir Europos Sąjungos dokumentus:

Įstatymo projektas atitinka Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos nuostatas ir Europos Sąjungos dokumentus.

12. Jeigu įstatymui įgyvendinti reikia įgyvendinamųjų teisės aktų, – kas ir kada juos turėtų priimti:

Įgyvendinamųjų teisės aktų priimti nereikės.

13. Kiek valstybės, savivaldybių biudžetų ir kitų valstybės įsteigtų fondų lėšų prireiks įstatymui įgyvendinti, ar bus galima sutaupyti (pateikiami prognozuojami rodikliai einamaisiais ir artimiausiais 3 biudžetiniais metais):

Įstatymo projekto įgyvendinimas pareikalaus papildomai iki 2 milijonų eurų papildomų išlaidų per metus už periodą viršijantį dabartinį 90 dienų ligos išmokos laikotarpį.

14. Įstatymo projekto rengimo metu gauti specialistų vertinimai ir išvados:

Įstatymo projekto rengimo metu specialistų vertinimų ir išvadų negauta

15. Reikšminiai žodžiai, kurių reikia šiam projektui įtraukti į kompiuterinę paieškos sistemą, įskaitant Europos žodyno „Eurovoc“ terminus, temas bei sritis:

Sveikatos draudimas, negalia.

16. Kiti, iniciatorių nuomone, reikalingi pagrindimai ir paaiškinimai:

Papildomi įstatymų projektų pagrindimai ir paaiškinimai nereikalingi.

Teikia

Seimo narys Laurynas Šedvydis